

DESPROGRAMACIÓ, UNA ARMA CONTRA EL FANATISME SECTARI

Eixir del pou, tornar a ser

Les tècniques de desprogramació són l'eina bàsica utilitzada actualment per a «desprogramar» aquelles persones que formen part d'alguna secta. Croas és el primer i únic equip especialitzat als Països Catalans que treballa amb els afectats per sectes.

Josep Rodríguez

Parlar de desprogramació és fer-ho d'una de les tècniques més conflictives dins dels problemes que creen les sectes. Per a uns —aquells que han pogut eixir d'una secta destructiva gràcies a la desprogramació—, aquesta experiència és la millor que han viscut mai.

Per a altres, concretament per a aquells que encara continuen dins de qualsevol secta o que han passat per un intent frustrat de desprogramació, i han reingressat, és l'experiència més aterridora que han patit mai. Davant d'opinions tan polaritzades, el cert és que hi

ha un desconeixement general sobre la tècnica de la desprogramació i les tèrriques que s'hi utilitzen.

La tècnica de la desprogramació és, bàsicament, molt simple i no és altra cosa que el primer esglaó d'una possible teràpia de suport posterior que, en la major part dels casos, necessitarà l'adepte a la secta per tal de superar els problemes psicològics derivats de la seua experiència en el grup. És com una clau que obre la ment del sectari als processos de raciocini habitual.

Qualsevol secta destructiva, a través del conglomerat de tècniques psicològiques, neurofisiològiques i físiques que actuen d'una manera coordinada,

aconsegueix que els seus adeptes aparten els mecanismes crítics i de raonament normals, que els substitueixen per allò que podríem denominar clixés.

Els clixés són frases curtes, clares i contundents elaborades a partir del programa doctrinal sectari i de les ordres-apetències del líder, instruments per evitar que l'adepte pense per ell mateix i pugui entrar en contradicció amb la situació sectària en què es troba o amb el dogma i, en conseqüència, que abandone el grup. Davant de qualsevol situació vital en què siga necessària una anàlisi, la persona que està dins d'una secta serà dominada abans pels clixés que per un procés reflexiu.

Això, al costat d'una sèrie de condicionants derivats del procés d'adoctrinament, fa que siga molt difícil o quasi impossible el diàleg coherent amb el sectari i, consegüentment, intentar que analitze la seua situació vital i sectària.

L'objectiu bàsic de la desprogramació serà, precisament desfer aquesta dinàmica del clixè i reintroduir els processos de raonament i anàlisis normals.

Objectiu: fer que l'adepte torne a raonar

El mecanisme central de la desprogramació és molt simple (que no vol dir fàcil) i consisteix a iniciar un debat

líder perquè li dicte la resposta adequada. En aquest moment serà quan haurà de *descongelar* la seua capacitat de reflexió i això permetrà que pugua adonar-se de moltes més coses que voldria.

Per primera vegada des que va ingressar en la secta, l'adepte intuirà la possibilitat d'analitzar els fets al marge de l'estret marc en què l'havia deixat la programació de la secta. Això és el que tècnicament es denomina *fer snapping* (l'esclafit), adonar-se —de sobte— que el temps ha seguit el seu decurs mentre la ment estava encaixonada en un món que, ara, és irreal. A partir d'aquest moment l'adepte ja estarà en disposició de dialogar, de començar a reflexionar, d'iniciar una

i acudeixen buscant ajuda o, simplement, *es mengen el marró*, se les arranquen com poden. Un altre percentatge, per circumstàncies personals o estructurals de la secta, no hauran arribat prèviament al grau de despersonalització que pugua fer necessària la desprogramació. I d'altres, per la seua estructura de personalitat o circumstàncies personals, no haurien de passar mai per aquest procés.

Desprogramació voluntària o forçosa

En principi, no hi ha res objectable a aquesta tècnica. Però és tota una altra cosa quan en vegem les possibilitats d'aplicació pràctica.

La primera es produeix de manera involuntària per part de l'adepte, el qual, per diferents motivacions, accedeix a una confrontació més o menys estructurada amb l'especialista. La segona té lloc quan l'adepte és sotmès contra la seua voluntat al procés desprogramador. Aquesta opció ha estat presa per alguns familiars de sectaris espanyols amb molt desiguals resultats. Els familiars parteixen, en la decisió, d'una premissa il·legítima però humanament comprensible (encara que jurídicament pot ser un delictes).

Després de veure que la secta ha destruït la voluntat i canviat bona part de la personalitat del familiar, i d'intentar, infructuosament, aconseguir ajuda per part de l'administració, a moltes persones no els queda més possibilitat d'ajudar els familiars sectaris que aquest raonament: «si les sectes han delinquit impunement (la dinàmica de captació i adoctrinament d'una secta destructiva és, jurídicament, delictiva en molts diversos aspectes) per esclavitzar el meu familiar, jo també puc delinquir per alliberar-lo, ja que l'administració, que havia d'impeidir el problema inicial, no ho va fer abans i no posa solucions ara». Admissible o no, aquest raonament cal matisar-lo des del drama que representa per a una família normal la problemàtica sectària.

Presa la decisió, després de valorar aspectes molt diversos sobre les circumstàncies familiars i del mateix adepte, es contracta un equip d'especialistes i se *segresta* el sectari. És en aquest punt on les versions divergeixen en funció de si les originen les sectes o els implicats.

Segons les sectes —totes repeteixen la mateixa història, amb les mateixes contradiccions— els adeptes són violents, torturats, obligats a abjurar de les seues creences amb amenaces, etc.

Membres de la secta Ceis, amb alguns membres de l'equip de desprogramació i el periodista durant els dies de rehabilitació posteriors a la desprogramació.

suau —encara que creixent en la intensitat del contingut— entre un expert i l'adepte que es vol desprogramar. La conversa, habitualment, transcorre en la primera fase com un monòleg a duo. No hi ha comunicació real entre l'adepte i l'expert desprogramador. L'adepte roman tancat a les informacions que rep sobre la realitat objectiva de la seua secta i, amb tossuderia, a través dels clixés eludeix l'anàlisi de la situació en què es troba. De manera progressiva, s'inicia un debat (l'adepte a la secta intenta defensar la seua posició davant del *mentider* desprogramador) en què l'expert haurà de tenir l'habilitat de fer nàixer dubtes en la ment de l'adepte, uns dubtes que tractarà de contrarestar mitjançant clixés successius fins que, en un moment donat, ja no li'n queda cap on refugiar-se ni, evidentment, cap possibilitat d'acudir al seu

(sempre) penosa i dura etapa de recuperació de les seues aptituds perdudes, de la seua relació amb l'entorn social i, especialment, d'intentar comprendre la seua experiència passada, els motius que la portaren, junt amb la seua situació present. És un estat conflictiu més o menys intens en el qual sempre serà recomanable el suport d'algun professional clínic especialitzat.

De fet, amb el *snapping* haurà acabat la desprogramació pròpiament dita que, aleshores, haurà de deixar pas a les tècniques de rehabilitació clíniques. Sense el primer pas, el segon seria impossible. Encara que, com en tot, haguem de fer les mil matisacions obligades per la complexitat humana.

Entre els sectaris hi ha un percentatge que, per diverses circumstàncies vitals, ja van entrar per ells mateixos en la primera fase de la desprogramació

Si deixem oberta la possibilitat que puguem existir fets d'aquesta naturalesa (excloent-ne tota possible participació d'especialistes), és ben cert que, basant-se en el coneixement personal que aquest periodista té dels escassos desprogramadors que hi ha a tot el món i d'haver presenciat directament molt distintes desprogramacions, els fets succeeixen d'una forma molt distinta.

De fet, es produeix un delictes de detenció il·legal —que als Estats Units, segons els estats, ha motivat sentències condemnatòries contra els protagonistes però, també, unes altres d'absolutòries al·legant que «el delictes s'havia comès per tal d'evitar un mal major» (la pèrdua de llibertat del sectari presoner del grup)—, però en tots els casos es tracta amb molta cura i respecte l'adapte, li estalvien tot tipus de situacions violentes, se'l deixa descansar i

dència sectària (un poc com l'alcohòlic en tractament que no pot resistir-se a la presència d'un got de vi). De totes maneres, avui s'ha descartat pràcticament aquest sistema a l'estat i s'intenta treballar quasi exclusivament a partir de la desprogramació voluntària.

Només hi ha al país un equip especialitzat, anomenat Croas (Centre de Recuperació, Orientació i Assistència al Sectari), a Barcelona, integrat per un metge, Josep M. Jansà, i un assistent social, Enric Sagnier, formats tècnicament als Estats Units.

Croas comença a treballar com a cooperativa el 1987 i l'agenda de consultes està especialment saturada des de finals del mateix any. «Des de novembre de l'any passat hem notat un increment en la demanda assistencial procedent de tot l'estat i, des d'aquest any, curiosament, han començat a arribar consultes d'afectats de València i Alacant», comenta Josep M. Jansà.

Martin Faiers, desprogramador anglès, és un dels especialistes que més ha treballat a Espanya els últims anys.

Josep M. Jansà, metge i especialista en teràpies de recuperació que treballa en l'equip Croas de Barcelona.

menjar tot el que vulga i, en fi, se li dona tot el que desitja llevat d'un contacte de qualsevol mena amb la secta. Està retingut ja que l'aïllament de la influència dominant de la secta és imprescindible per a arribar al desbloqueig del sectari.

Aquest mètode s'ha utilitzat a l'Estat espanyol amb una quinzena de persones i ha fracassat en les tres quartes parts per no haver intervingut veritables professionals o que per circumstàncies imprevisibles no s'ha pogut realitzar en bones condicions l'etapa de rehabilitació i l'adepte, després d'un temps, ha tornat a caure en la depen-

«Nosaltres no fem desprogramacions, tal com s'entén aquesta tècnica tradicionalment, sinó intervencions terapèutiques, que és molt distint».

El procés que segueixen els afectats per sectes que acuden a Croas s'inicia amb l'acceptació del cas després de la valoració d'un qüestionari a complir i d'una anàlisi de la problemàtica familiar del cas concret. «Si acceptem el cas, preparem l'etapa d'intervenció a la qual el sectari ha d'acudir sempre de manera voluntària, que pot durar una mitjana de tres dies intensius. Posteriorment s'inicia l'etapa de recuperació, en què s'apliquen psicoteràpies de

suport o es fa derivar els pacients cap a altres centres o especialistes clínics. Aquesta fase de recuperació amb seguiment pot durar de mig a un any amb visites més o menys espaciades en funció dels casos. De fet, una persona ben recuperada difícilment torna a caure en una secta.»

Aquest equip terapèutic tan sols arriba a intervenir en un 60 per cent dels casos sol·licitats i el nivell de recuperació gira entorn del 70 per cent dels casos tractats.

Els honoraris, a pesar del que s'ha publicat en alguns mitjans, són una tarifa professional corrent (de tres mil pessetes per hora de teràpia), «tot comptant que aquest és un preu estàndard variable segons una diversitat de factors de la família afectada; en quasi un terç dels afectats acabem sense cobrar a penes res, cosa especialment greu per a nosaltres, que hem de treballar amb pocs mitjans i sense subvencions», afirma el doctor Jansà.

Entre les sectes amb adeptes tractats per l'equip Croas hi ha Dianètica, Arc Iris, Hare Krishna, Gnosis, Moon, Alfa Omega, Testimonis de Jehovà, Nova Acròpolis o Nens de Déu, entre d'altres.

L'administració central, que avui està estudiant la problemàtica generada per les sectes, encara no s'ha plantejat seriosament aquest aspecte jurídic-clínic fonamental. □